

Polecenia podsumowujące

1. Omów proces kształtowania się północno-zachodniej granicy państwa polskiego.
2. Scharakteryzuj położenie prawne Polaków na terenie Wolnego Miasta Gdańska.
3. Oceń skuteczność działań polskich władz państwowych w sprawie plebiscytów na Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku.
4. Przedstaw rolę Wojciecha Korfanteego w działaniach mających na celu przyłączenie do Polski Górnego Śląska.

Zmagania z Niemcami o Wielkopolskę i Pomorze Gdańskie

Zwycięzcy w Wielkiej Wojnie głównymi decydentami w sprawie granicy z Niemcami.

Wpływ wydarzeń politycznych, m.in. powstania wielkopolskiego, na nastroje i koncepcje przebiegu granicy.

Postanowienia traktatu wersalskiego z 1919 r.

- przynależne do Rzeczypospolitej – $\frac{4}{5}$ Wielkopolski oraz ponad połowa Pomorza Wschodniego, ale bez Gdańska
- powstanie Wolnego Miasta Gdańska pod protektorem Ligi Narodów
- zapowiedź zorganizowania plebiscytów na Górnym Śląsku, Warmii, Mazurach i Powiślu

Wolne Miasto Gdańsk

Własne: konstytucja, hymn, parlament oraz senat sprawujący władzę wykonawczą.

Językiem urzędowym niemiecki, większość mieszkańców – Niemcy, odsetek Polaków – 9–13%.

Konwencja Wolnego Miasta Gdańska z 1920 r. gwarantująca Polsce

- prowadzenie spraw zagranicznych
- zawieranie umów międzynarodowych
- ochronę interesów obywateli Wolnego Miasta Gdańska poza jego granicami
- polską kontrolę celną na granicach
- swobodną działalność polskich instytucji kulturalnych i oświatowych

Warmia, Mazury i Powiśle

VII 1920 – plebiscyt na Warmii, Mazurach oraz Powiślu w czasie wojny polsko-bolszewickiej.

Przyczyny porażki Polski w plebiscycie – niewielkie wsparcie polskiego rządu przy agresywnej propagandzie strony niemieckiej.

Przyłączenie do Polski zaledwie kilku gmin na Mazurach i kilku na Powiślu.

Powstania śląskie i plebiscyt na Górnym Śląsku

VIII 1919 – wybuch pierwszego powstania śląskiego, zakończonego porażką.

Przygotowania Ślązaków do plebiscytu na Śląsku – działalność propagandowa Wojciecha Korfanteego.

VIII 1920 – drugie powstanie śląskie reakcją Polaków na działania Niemców chcących przyłączenia Górnego Śląska do Niemiec bez plebiscytu.

III 1921 – plebiscyt na Górnym Śląsku; blisko 60% mieszkańców za pozostaniem w granicach Niemiec, nieco ponad 40% za przyłączeniem do Polski.

V 1921 – wybuch trzeciego powstania śląskiego spowodowany niekorzystnym wynikiem plebiscytu.

VII 1921 – przerwanie walk dzięki pośrednictwu aliantów.

Decyzją Rady Ligi Narodów przyznanie Polsce większego obszaru od przewidzianego w plebiscycie, wraz z głównymi ośrodkami przemysłowymi m.in. w Katowicach i Chorzowie.

Śląsk Cieszyński, Spisz i Orawa

Tereny sporne między Polską a Czechosłowacją.

Porozumienie między lokalnymi władzami polskimi i czeskimi – przyznanie Polsce $\frac{2}{3}$ terytorium Księstwa Cieszyńskiego.

I 1919 – zajęcie większości Śląska Cieszyńskiego przez wojska czechosłowackie.

Decyzja Rady Ambasadorów o nieprzeprowadzeniu plebiscytu na terenie Śląska Cieszyńskiego.

Śląsk Cieszyński, Spisz i Orawa w większości po stronie czechosłowackiej.

Polecane publikacje

R. Kaczmarek, *Powstania śląskie 1919–1920–1921. Nieznana wojna polsko-niemiecka*, Kraków: Wyd. Literackie, 2019.

J.F. Lewandowski, *Wojciech Korfanty*, Warszawa: PIW, 2013.

W. Wrzesiński, *Polska – Prusy Wschodnie. Plebiscyty na Warmii i Mazurach oraz na Powiślu w 1920 roku*, Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 2010.

